

BOOKA.

Knjiga **229**

ARNON GRUNBERG
AMSTERDAMSKI BLUZ

Naslov originala
Arnon Grunberg
Blauwe maandagen
© Arnon Grunberg, 1994

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Cara Lazara 12

office@booka.in

www.booka.rs

IZVRŠNA UREDNICA

Sanja Bogičević

PREVOD S HOLANDSKOG

Mila Vojinović

LEKTURA

Vesna Kalabić

KOREKTURA

Ana Vranješ

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Jakov Jakovljević

ŠTAMPA

DMD štamparija

Beograd, 2026.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez
pismene saglasnosti izdavača.

ARNON GRUNBERG
AMSTERDAMSKI BLUZ

Prevela Mila Vojinović

**** Imam i
dvadeset konja u
Berlinu*

Moj otac je trgovao poštanskim markama, barem smo majka i ja tako mislili. Majka mi je ispričala da je njegov otac držao drogeriju. Bila je to drogerija na točkovima. Čovek je čitavog dana išao po Berlinu s kolicima. „Jednog dana su ga na njima zatekli mrtvog“, rekla je, „ali to nije bilo zbog saovaca, već zbog zelenaša.“ Nešto kasnije je rekla: „Ali moji roditelji su imali prodavnicu nameštaja, kasnije čak dve, a za to nismo dobili ni pare, ni pare.“

Živeli smo u Diseldorfu, u jednom hotelu na čijem zidu je bila postavljena neka vrsta spomen-ploče: „Ovde je mladi pesnik Hajne proveo svoje srećne godine.“ Naravno da su morali da me slikaju ispred ploče. Poludeo sam od mladog pesnika Hajnea.

Dok sam još išao u osnovnu školu, povremeno sam odlazio s ocem na put. Nikada nije ostajao duže od dan-dva. U vozu smo jeli sendviče s košer kobasicom koje je on napravio. Ali jeli smo i kobasicu koja nije bila košer, i mnogo pofertjesa¹ i peciva. Smatrao je da je to podjednako dobro kao i kuvana hrana. Sastajao se s ljudima u kafeima. Bilo je toplo. Nosio sam bermude.

Moj otac je bio ćelav. Mislili su da mi je deda. Pitali bi me: „Malo si izašao s dekom?“ Odlazili smo u kafee u kojima bi, dakle, sedeo čovek s kojim je imao dogovor.

---

¹ Hol.: *poffertjes* – male vazdušaste palačinke. (Prim. prev.)

Takođe star i ćelav. Popili bi nekoliko votki. Meni su davali sladoled, uvek sladoled. Satima su razgovarali. Otac nikada nije hteo da mi kaže o čemu je razgovarao s tim ćelavim muškarcima. Posle kafea, odlazili smo na vašar. Jeli smo kobasice. Rekao je da Bog ne mari za jednu kobasicu manje ili više. Bog možda ne mari, ali moja majka mari. Uveče smo ponovo odlazili u neki kafe, da se nađemo s još jednim sedim čovekom. Jednim od onih koji bi mogli da glume Boga u nekom lošem filmu. Ponovo bi pili votku. Otac bi se uzbudio. Kosa mu je bila kao slama. Naime, imao je veoma dugu kosu kako bi pokrio ćelu, ali mu je padala preko očiju kada se uzbudi. „Za bolja vremena“, uzvikivali su na nemačkom. Otac je udarao po stolu. Niko nije obraćao pažnju na njega jer su tamo svi udarali po stolu. Pričali su o sudskom procesu Majdanek. Ili možda ipak opet o mladom pesniku Hajneu. Isti đavo. Majka je mislila da sam otišao s njim da prodajemo markice, ali nisam video nikakve markice. Pitao sam ga da li ih je prodao. Nije hteo da odgovori ni meni ni majci. Ako bismo nastavili s pitanjima, samo bi rekao: „Svako ima svoju priču, pa i glupi i neznalice.“

Za doručak sam dobijao toplo čokoladno mleko; kod kuće to nikada nisam dobijao. Jednom smo sigurno sat vremena stajali u trgovačkoj ulici i slušali čoveka koji je svirao harmoniku.

Jednom smo bili i u Briselu. Tamo smo videli nesreću. Kamion je na semaforu pregazio deku sa štapom. Odi-gralo se sasvim polako. Vozač ga nije video kada je hteo da ubrza. Otac je mahao rukama i vikao: „Hej, hej!“ Vozač nije obraćao pažnju na mog oca i kamion je potpuno prešao preko čoveka. Nismo mogli da ostanemo da gledamo

zato što smo žurili u kafe u kom je jedan stariji muškarac čekao mog oca. Uvek se radilo o kafeima u koje su dolazili samo stariji muškarci, nikada ih nije bilo mnogo, a čak i konobari su bili starci. A ventilatori koji su se sporo okretali nisu bili od neke koristi.

U Briselu nije bilo vašara. Inače, nikada me nije puštao na rolerkoster, jer se on nije usuđivao. Mogao sam da gađam, ali nisam ništa osvajao. Otac je uvek gađao pravo u metu. Jednom mi je osvojio medveda, ali šta će meni medved. Kada smo odlazili u kafee, sa sobom je uvek nosio plastičnu kesu iz supermarketa. Govorio je: „Bitne stvari je najbolje nositi u plastičnim kesama.“ Nekada smo mi čekali druge starije muškarce, koji su baš kao i moj otac smrdeli na beli luk. Nisam hteo da im sednem u krilo, zato što sam nosio bermude, a njihove pantalone su užasno grebale, baš kao i obrazi.

Jednom je trebalo da ponese haringu tom nekom čoveku u Diseldorfu. Ustali smo rano kako bismo nabavili deset haringi kod očevog ličnog prodavca haringe kod zgrade berze. Bio je to jedan od onih dana po kojima bi se svako najradije potopio u ledeno pivo. Otac je nosio naočare za sunce, a kasnije u vozu je zbijao šale s dve devojke koje su bile s nama u kupeu. Malo posle Oberhauzena u kupeu je počela da smrdi haringa. Otac ju je stavio na policu za prtljag. Na putovanjima je sa sobom uvek nosio crnu bočicu sa zlatnim čepom u kojoj se nalazila kolonjska voda, ili nešto što je ličilo na nju. Izvadio je crnu bočicu iz unutrašnjeg džepa i počeo da prska zidove kupea. Devojkama je to bilo toliko zabavno da su se valjale od smeha, a i otac je očigledno uživao. Osim te bočice, otac je sa sobom uvek nosio i knjigu, uvek isti udžbenik

engleskog jezika. Bila je to najumazanija knjiga koju sam ikada video, i pitam se kako je nikada nije izgubio, jer je inače na tim putovanjima gubio gotovo sve. Čak i mene nekoliko puta. Malo pre Diseldorfa vazduh u kupeu se više nije mogao podneti, uprkos kolonjskoj vodi. Izvadio je iz torbe haringu s lukom i kiselim krastavčićima. Dao je devojkama da pomirišu, i sam je pomirisao, a potom je iz voza u pokretu bacio haringu na šine. Mislim da je taj kupe danima smrdeo onako kako inače smrdi samo unutrašnjost bureta s haringom.

Otac mi je rekao: „Nekada su u našoj porodici svi jeli iz iste šerpe, pa su gasili svetlo pre nego što počnu da jedu kako bi svi imali iste šanse da sipaju. Bilo je dana kada su supu spremali od mirisa mesa od prethodne nedelje.“

Kada mi je bilo dvanaest godina, putovanja su iznena-
da prestala, ili možda nije više hteo da me vodi.

Kada mi je otac umro, zaista smo našli sef pun poštanskih maraka, ali ne onoliko koliko smo očekivali. Do kraja života ne moramo da kupujemo markice, u kojoj god zemlji da budemo. Majka mi je zabranila da ih koristim. Izgleda da su prilično vredne. Nisam baš siguran. Ispostavilo se da poseduje i dvadeset konja. U Berlinu, u školi jahanja za hendikepirane. Kupio ih je 1965. godine. Mislio sam da je to možda učinio kako bismo svi zajedno jahali. To je bila čudna ideja, jer ni oca, ni majku, ni sebe, niti sestru nisam mogao da zamislim na konju. Majka je bila sasvim van sebe. „Šta ću s dvadeset konja, zar poštanske marke nisu dovoljne?!“, vikala je.

Školu jahanja smo jednostavno prodali. Sve je završio notar. „Svake godine je moralo da se dotira“, rekao je, „niko živ više nije dolazio u školu, niko živ. Nije mi jasno zašto je nije ranije prodao.“ Nismo dobili gotovo ništa, ti konji nikome nisu bili potrebni. Kasnije se ispostavilo da je među njima bila i gomila ponija, da bi se hendikepirani lakše popeli, valjda. Majci sam rekao: „Treba da pevaš: *Imam i dvadeset konja u Berlinu.*“ Nije joj bilo smešno.

Ranije smo često odlazili u Berlin. Tamo smo imali tetku u staračkom domu. Skoro svakog leta smo joj išli u posetu i tada bismo i mi boravili u domu. Čitavo leto u domu za stare. Leta u Berlinu umeju da budu vrela. Ljudi su u tom domu umirali jedan za drugim. Po podne smo svi zajedno išli u pravu nemačku poslastičarnicu. Jeli smo kolače kao besni. Ja takođe. Što se mene tiče, mogli su da ostanu da žive u Berlinu samo zbog tih kolača. Ponekad bismo otišli i na plažu jezera Vanze. Kad mama nije gledala, otac i ja bismo jeli kobasicu i krompir-salatu iz ogromnih buradi. Bila je užasno masna, ali najukusnija koju sam ikada jeo. I ona tetka je bila s nama. Nosila je svoj suncobran jer se plašila sunca.

Zbog njegove sahrane smo svi morali u Izrael, gde mi živi sestra. Nismo mogli da ga sahranimo u Amsterdamu zato što sestra više nije smela da leti. Bila je u devetom mesecu. Svakog trenutka je mogla da se porodi, pa smo otišli kod nje sa telom. Preko Rima, zato što smo žurili, a tog dana nije bilo direktnih letova.

Najzad smo stigli na aerodrom u Tel Avivu, čitavog dana smo putovali. Majka je sve vreme govorila: „Ja sam

ga ubila, ja sam ga ubila.“ Dok joj nisam rekao: „Prestani, inače ću ja tebe da ubijem.“

Sedeli smo u dolaznom holu. „Gde je sanduk moga muža?“, pitala je majka. „Stiže“, rekli su, „naravno, ne možemo da ga pošaljemo s običnim prtljagom.“

Čekali smo. I sestra je bila s nama. Jedan sat, dva sata. Doneli su nam kafu. Još sat vremena. Čitav avion je već bio prazan. Doneli su nam još kafe. Zvali su Rim. Sanduk je ostao u Rimu. „Bez panike, ništa strašno, samo je ostao u Rimu. Dešava se kada se preseda. Stići će prvim sledećim letom.“

Majka se rasplakala. Pomislio sam: Sad će sestra da mi se porodi, nasred aerodroma.

Viknuo sam: „Idemo u Rim, sahranićemo ga tamo, Rime, eto nas.“ Unervozio sam se od njenog plača i sestrih trudova.

Sledećeg jutra je jednostavno stigao. Odmah smo ga sahranili. Brže-bolje su ga odneli u Jerusalim jer je bio petak, a subotom ne sme da se sahranjuje.

Onda smo nedelju dana živeli po koferima i jeli pasulj. Pošto su sestri prijatelji očigledno mislili da obožavamo pasulj. Jevreji ne smeju da kuvaju kad su u žalosti, ali ipak radije ne bih jeo nego da svaki dan jedem pasulj.

Nedelju dana kasnije sam se vratio u Amsterdam i prodao one konje s punomoćjem koje mi je dala majka.

*** Rosi

MARTINIMARTIN

Skratio sam kosu i zalizao je unazad, svakog jutra sam stavljao pola kutije gela. Hteo sam da ličim na onog glumca, sad sam zaboravio kako se zove. Sećam se samo da je igrao u seriji *Blaga je noć*. I naočare sam ostavljao kod kuće. Nisam video prst pred nosom i po mraku sam već nekoliko puta naleteo na parkirane automobile. Na kraju sam jednostavno prestao da vozim bicikl.

Otišli smo na rekreativnu nastavu, pet dana u Somenen. Terali su nas da mnogo plivamo i poneseimo roditeljima špargle umotane u vlažne maramice. Svetsko prvenstvo u fudbalu održavalo se u Meksiku. Ja sam bio Maradona. To je bilo mnogo bolje od branja i umotavanja špargli u maramice. Trećeg dana su nas odveli u neki muzej zvona. Na putu do muzeja sam pao s bicikla. Bicikl je bio kriv, zato što smo ih iznajmili kod jednog seljaka i mislim da su deset godina trulili u njegovoj šupi. Pcepao sam pantalone, a i koleno. „Te pantalone možeš da zaboraviš“, rekao je gospodin Dils, nastavnik klasičnih jezika. Na kolenu sam imao krvavu ranu punu kamenčića. Vođa puta nije hteo da ih izvadi, a sam se nisam usuđivao. Onda ih je Rosi izvadila, jedan po jedan. Bila su joj potrebna dobra dva sata, i to čeprkanje po kolenu je prilično bolelo. Svake večeri sam morao da menjam

zavoj. Inače bih morao da se vratim kući, tako su rekli. I previjanje je bilo prilično gadan posao jer se rana jako zagnojila. Prvo me je previjala Rosi, zatim gospođa Hafefeld, razredna, a na kraju sam morao sam.

Kad tokom fudbala nisam uspevaao da prođem protivničkog igrača, samo bih ga vukao za kosu dok ne uspem. Devojke sam štipao za grudi. Neke bi se veoma naljutile, ali ja sam bio teško povređen, a uz to i Maradona.

Onda je došlo poslednje večer. Kladili smo se ko može da popije najviše martinija, koji smo nabavili u velikim količinama u supermarketu. Posle pola flaše nisam više mogao. Jedan dečko je izdržao do flaše i po. Pobedio je, ali te večeri ga više nismo videli. Zvao se Martin i od tada smo ga zvali Martinimartin.

Bili smo gore u spavaonici i čuli smo kako ispod nas Dils i ono drugo dvoje loču, baš kao i mi. Ne samo što su bili uvežbaniji već su i imali više razloga od nas koji smo samo želeli da ličimo na muškarce kojima smo se divili, grubih glasova i lica na kojima je život ostavio duboke tragove. Ali oni su, kako smo razumeli iz njihovih priča, želeli samo da liče na ono što su bili ili na ono što su mislili da će nekada biti, i već dugo se nikome više nisu divili.

Pričali smo šta ćemo raditi za deset godina. Samo je Debora rekla da želi da usvoji desetoro dece. Iako nikada nisam razgovarao s njom, par meseci pre toga me je pozvala na rođendan. Imala je tri sestre i majku s brćićima koja nam je poslužila čorbu i kuskus u pozamašnjim količinama. Za stolom je sedeo i jedan stariji dečko koji je nadugačko pričao o saksofonima, kao da je reč o jajima koja je sam izlegao. Kada sam otišao,

ispostavilo se da joj je to bio otac. Na kauču je spavao mlađi brat. Kasnije te večeri obratio mi se rečima: „Mi smo siromasi, a vi?“

Pokušali smo da ubedimo Deboru da je usvajanje desetoro dece ludost. Rosi je rekla da bi radije umrla nego da dobije dete zato što je retko šta na svetu toliko ružno kao trudnice. Tako je prošla noć, i u šest sati ujutru smo još jednom otišli na plivanje u jezeru. Stajao sam među trskom, zato što sam mrzeo plivanje. Posle sat vremena videli smo gospodina Kunradsa kako prolazi na biciklu, to nam je bio nastavnik nemačkog. Nešto kasnije je prošao i gospodin Dils. Dils nas nije mnogo mučio jer je gotovo čitavog dana pio mladi jenever², a otprilike od četiri sata i pivo. „Jedno za žeđ, drugo za merak“, uvek je govorio. Nakon nekog vremena svi smo ponavljali: „Gospodine Dils, jedno za žeđ i drugo za merak.“

Svakog dana u sedam sati radili smo jutarnju gimnastiku. Morali smo da se postrojimo u unutrašnjem dvorištu doma, gde nas je gospodin Dils čekao u šortsu. Na sastanku je rekao da će se on pobrinuti za jutarnju gimnastiku.

Uglavnom nam je pričao kako je ranije zarađivao popravljanjem frižidera. Jednom nas je čak odveo u kuhinju jer se kladio s nama da za jedan sat može da rastavi i ponovo sastavi frižider. Kunrads je to čuo i rekao da mu se ne čini kao dobra ideja da rastavlja domski frižider. Taj Dils je dakle bio još i dobar. Ali ovaj put se, naravno, niko nije pojavio na njegovoj jutarnjoj gimnastici i vođe puta su odmah organizovale potragu. Ako bi samo jedna

---

² Hol.: *jenever* – alkoholno piće slično džinu. (Prim. prev.)

osoba nedostajala za večerom, svi bismo odmah morali da prečešljamo selo na biciklima.

Naposletku su nas, dakle, našli na tom jezeru. Bili su skroz znojavi od vožnje. Nije više bilo vremena za jutarnju gimnastiku. Odmah su nas ubacili u autobus. Martinimartin jednostavno nije mogao više. Mislio sam da neće izdržati do Amsterdama, a onaj Kunrads me je pitao: „Gde su tvoje špargle?“ Zato što su svi nosili vlažne zavežljaje. Rekao sam da ih nemam. Rekao sam da moji roditelji sami nabavljaju svoje špargle. Kunradsu se to nimalo nije dopalo. On se verovatno ne bi usudio da se pojavi pred svojim roditeljima bez špargli.

I u Amsterdamu je bilo previše vruće da bi se bilo šta radilo, ali imali smo još mesec dana. Zato smo tog ponedeljka otišli u Zandvort gde smo igrali fudbal sve dok Martinimartina nije sapleo neki čovek koji je očigledno bio došao na plažu samo da bi saplitao druge. To je bio onaj dan o kom smo kasnije još svi pričali i tvrdili da nemamo ništa s tim i da smo od samog početka govorili da je to idiotska akcija. Da smo ga i upozoravali čak i kada je svima bilo jasno da nema nikakve koristi od toga.

Tomas je bio najviši među nama. Preko ramena svoje devojke Nataše okačio je limenke piva. Baš kao te limenke, i grudi su joj se njihale u ritmu koraka. Tomas je bio toliko visok da je trebalo samo da pruži ruku kako bi ubacio loptu u koš. I kosa mu je bila duga, baš kao i prsti na nogama i rukama, a bubuljice su mu bile nebrojane i tamnocrvene poput zrelih malina. S vremena na vreme bi tokom šetnje stavio ruku na Natašin vrat, bila mu je do Adamove jabučice. Kada smo najzad stigli do slobodnog

mesta, podigao je Natašu, koja se u međuvremenu svukla u kupaći, očigledno ga je već nosila ispod odeće. Videli smo da je obrijala noge, zato što smo ih se sećali s fizičkog.

Otprilike kada je bio najtopliji deo dana došlo je do te opklade. Rekli smo Martinimartinu: „Nemoj to da radiš“, jer je tokom čitavog vikenda bio bolestan zbog one noći u Somerenu. Ličio je pomalo na Džonija Bosmana, imao je tako malu glavu na dugačkom vratu. Umeo je i veoma dobro da udara glavom. Kada je čuo šta je Tomas rekao, otišao je u prodavnicu i kupio dve flaše, koje su bile mlake jer je tog dana bilo više od trideset stepeni. Gledali smo Natašu, koja se sunčala na peškiru i koja ga ni na trenutak nije pogledala. Martinimartin je otvorio prvu flašu, a ja priznajem da je Nataša izgledala zavodljivo u crvenom kupaćem. Možda se nije usuđivao da odustane, kad je već počeo, ili su možda vrućina, prvi gutljaji pića i pogled na Natašu iznenada u njemu probudili požudu, što nije nemoguće, jer poput smrti, ni požuda nikoga ne preskače. U svakom slučaju, ispio je prvu flašu i primetili smo da Tomas počinje da se kaje. Hrabrili smo Martinimartina da otvori drugu flašu, što je i učinio. Bilo je verovatno oko tri sata. Nataša se i dalje sunčala i delovalo je kao da se sve odigrava mimo nje. I nama je svakim satom bivala sve lepša, a Martinimartin, koščat i bled, svakog minuta odbojniji. U četiri sata je druga flaša bila poluprazna.

On je sedeo, a mi smo stajali oko njega. Možda je tu i tamo ispljunuo neki gutljaj, ali tu poslednju polovinu flaše popio je do poslednje kapi. Tomas je stajao pored i neprestano motrio na njega. Neki su vikali da bi ipak

trebalo da prestane, ali drugi su ga hrabрили da nastavi. Kada je skoro završio, i nekoliko kapi pića mu se slilo niz bradu i palo u pesak, Tomas je pokupio pesak na koji je kanulo i nabio ga Martinimartinu u usta. Zatim je Martinimartin popio poslednja dva gutljaja, kao da nedelju dana nije pio. Otišao je do Nataše.

Ona ga je samo na trenutak pogledala. Zatim se pokrila peškirom i skinula kupaći, obukla farmerke i majicu ne rekavši nam za to vreme ni reč. Spakovala je stvari u plastičnu kesu i onda su njih dvoje otišli u selo. Nataša ispred, kosa joj je još bila mokra od mora, iza nje Martinimartin u šortsu i košulji koja se vijorila. Martinimartin se još nekoliko puta okrenuo i pokazao nešto rukama, ali već je bio suviše daleko da bismo videli šta je hteo da kaže. Ipak smo se svi zakleli da nije izgledao kao neko ko se ne oseća sasvim dobro. Samo je Debora rekla da smo svi ljudi.

Seli smo na pesak i čekali smo da se vrate. Kada ih u devet sati još nije bilo, napravili smo gol od one dve prazne flaše, a ja sam postigao najlepší pogodak u životu. Stajao sam sigurno dvadeset metara od gola, primio sam loptu u vazduhu, što inače uopšte nisam umeo. Umeo sam samo veoma jako da šutiram i veoma brzo da trčim. Ali te večeri sam primio loptu, onako na ris, i šutnuo sam je tačno u jednu od one dve prazne flaše. Potpuno je nevažno to što je gol poništen, jer sam i dan-danas siguran da sam pogodio unutrašnju stranu flaše, a ne spoljašnju.

Kada bih sreo Martinimartina, ispričao bih mu kako sam, kada su on i Nataša nestali u dinama, postigao najlepší gol u životu. I kako je poništen samo zbog toga što je Tomas bio malo obnevideo od sunca i sveg tog piva.

Rekao bih mu da sam te večeri čvrsto odlučio da spavam sa svim lepim ženama na svetu. To se dogodilo dok smo stajali i ćutali, samo smo gledali Natašu, koja je išla dobrih dvadeset metara ispred, mašući plastičnom kesom u kojoj je bio mokar kupaći. Sećam se njenog prefinjenog naglaska i bujnih grudi. Sada znam da i taj naglasak može da se potroši. Što se tiče grudi, vrlo je moguće da joj je telo jednostavno još bilo suviše malo za tolike grudi, baš kao što je tada i moja glava bila suviše mala za moj nos, mada neki kažu da je i dalje.

Kada ih više nismo videli, započeli smo igru, sve dok Tomas iznenada nije zgrabio loptu i rekao: „Sad je dosta.“ Vodio je sa 3 : 0 i mislio je, baš kao i svi mi, da ćemo ih svakog trenutka videti, gore na dini, u blizini tezge s ribom, u onoj magli lepljivog vazduha u kojoj su pre četrdeset pet minuta nestali.

Istina je da ja nisam imao nikakve veze s tim. Nisam se družio s Martinimartinom, a ni s Natašom. Ona je bila devojčica iz fine porodice, s punim okruglim obraščićima i još uvek mi nije jasno zašto nije ostala na svom peškiru, zašto im jednostavno nije rekla: „Idioti“. Nije bila neka zavodnica, i verovatno to nikada nije ni postala. U to vreme smo mnogo pričali o zavodnicama, ali zaboravio sam kako bi neko tačno trebalo da izgleda i šta bi tačno trebalo da radi da bi se mogao tako nazvati.

Roditelji su je sigurno upozoravali da se čuva svega i svačega, sunca i masne hrane i još gomile drugih stvari, ali verovatno se čitavog dana trudila da sve to zaboravi, i da sam je pažljivije gledao i slušao, možda ne bih bio toliko iznenađen. Ne toliko kao ostali, kojima takođe nije bilo jasno zašto nije stavila prst na čelo. Kasnije su

neke od nas pitali zašto nismo ništa viknuli za njom. Ta primedba mi je oduvek bila besmislena. Nije bilo potrebe da je išta pitamo, a svakako ni da vičemo za njom da bismo znali da neće odgovoriti. Ni te večeri, a ni narednih dana.

Na pitanja koja su mi postavili samo sam odgovorio da sam baš kao i ostali vikao: „Pij još, još par gutljaja.“

Pred mrak smo otišli na stanicu. Devojčice su prislonile ruke, a zatim i noge kako bi uporedile boju, i kupili smo sladoled. Ali njih više nismo našli.

Svako je imao drugačiju priču o toj večeri i na kraju je bilo toliko priča da nikome više ništa nije bilo jasno. U svakom slučaju je izvesno da Nataša nakon te večeri više nije htela da ima ništa s Tomasom, a ni s Martinimartinom.

Pre rekreativne nastave niko nije primećivao Martina, a sad se odjednom pretvorio u Martinimartina i o njemu se za jedan dan pričalo koliko nije tri godine pre toga. Često sam se pitao i zašto je izgledalo kao da je Nataša tog dana pred našim očima postajala sve lepša i zašto smo na kraju svi hteli da popijemo dve flaše martinija. Sad kad je gledam na slikama iz tog perioda, vidim da je obična plavokosa devojka s pomalo grubim crtama lica.

Kada sam te večeri došao kući, opet sam otišao s ocem u restoran u kom smo sedeli svake večeri. Majka je bila u Izraelu kod sestre, koja je upravo bila dobila prvo dete. Nismo mnogo pričali. Dobro je što majka nije bila tu jer nisam morao na tenis. Stvar je u tome što je stalno išla sa mnom i govorila trenerki: „Nikako da prebaci loptu preko mreže, ali to radi da bi nama napakostio.“

Te nedelje sam počeo da dobijam pisma. Na engleskom. Od nekoga po imenu Jasma, a nisam poznavao nikakvu Jasmu. I engleski mi je bio vrlo loš, tako da polovinu pisma nisam razumeo. Ispričao sam to Eriku, mom drugu, ali njega nisu zanimala moja pisma. Roditelji su mu se razvodili poslednjih deset godina. To opet mene nije zanimalo, a u to vreme su svi još mislili da ću studirati prava ili holandski.

Gelog juna sam otišao na otprilike deset časova. U jedanaest sati je bio mali odmor, pa smo se tad dogovarali da se za petnaest minuta nađemo u kafiću *Le Beri*. Ostatak dana smo sedeli u bašti i pili voćni jenever s ledom. To mi je bilo prvo omiljeno piće. Ponekad smo uveče išli u bioskop, ali uglavnom smo u šest sati već ostajali bez para. Onda bismo seli na mol, prekoputa hotela *Diker & Tejs*.

DE USTERBAR³

U razredu smo imali jednu devojčicu plemićkog porekla. Jedna druga devojčica je bila Jehovin svedok, a bilo je i još nekoliko Jevreja. Ta devojčica plemićkog porekla je pravila žurku u bašti roditeljske kuće. Okupljanje posle rekreativne. Pozvala je i Kunradsa i Dilsa i Hasefelda.

Dils je već bio modar kad je stigao. Seo je u neki ćošak i drhtavim rukama motao cigaretu. Pušio je samo marku *momci s Jave*. Pričao je kako ga je mama već s dvanaest godina poslala da popravlja frižidere. To je uvek pričao na žurkama. Morao je da pređe gotovo ceo kraj Amsterdam-Nord i da pozvoni na sva vrata s pitanjem: „Da li vam je možda pokvaren frižider?“ Mislim da je zbog toga opsednut popravljanjem, jer gde god bi se našao, hteo je nešto da popravi.

Sedeli smo pod drvećem. Stvarno su imali ogromnu baštu. Slušao sam kako priče tog Dilsa lagano protiču poput priča kornjače iz *Alise u zemlji čuda*. Srećom, tada su nas pozvali da uđemo. Gledali smo na projektoru slike s rekreativne. Svi su imali izraz lica koji je govorio „kako nam je bilo lepo zajedno“. Čak i Martinimartin. To mi je bilo i najgore. Što su stalno govorili kako im je lepo

---

³ Hol.: *De Oesterbar* (*de oester* – ostriga) – poznati amsterdamski riblji restoran. (Prim. prev.)

zajedno. Što bi radije odgrizli sebi jezik nego da kažu kako je zaista bilo.

Sledećeg jutra je Dils imao novi afteršejv, a Rosi je rekla da hoće u zoološki vrt.

U školi sam rekao da je važan jevrejski praznik, bili su puni poštovanja prema jevrejskim praznicima. Karta za zoološki vrt je bila mnogo skuplja nego što smo mislili. Dogovorili smo se da se nađemo s još nekim ljudima iz razreda kod kaveza s lavovima, ali smo ih ostavili da čekaju. Otišli smo da jedemo u jednoj od onih picerija za turiste na Lejdenskom trgu. Pričali smo o svemu i svačemu, o Dilsovim frižiderima i o Martinimartinu i Nataši, i onda je Rosi rekla da nismo sami. Mislio sam da hoće da kaže da je trudna ili tako nešto, da ću čuti neku dramatičnu priču. Rekla je da je ona Jasma, bolje reći, napisala je na podmetaču. Mislio sam da će mi se takve stvari još mnogo puta dešavati u životu, da nema ničeg posebnog u tome što mi kaže da je ona ta koja mi već nedeljama šalje pisma.

Veče pre početka nedelje kontrolnih zadataka, Rosi i ja smo odlučili da izađemo na večeru. Trebalo je da je kupim na poslu, u italijanskoj sladoledžinici u Van Vauvoj ulici. Rosi je to mesto zvala *špageti bar*. Morao sam da čekam napolju zato što su rekli da je ometam u poslu. Rekla mi je da je prilično teško dobro sipati sladoled, napraviti lepe oble kugle. Nekoliko dana ranije sam u časopisu *Avenu* kod zubara pročitao da poznati i bitni ljudi izlaze u *Usterbar*. Tako da sam joj rekao: „Hajdemo u *Usterbar*, ja često idem tamo.“